

Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakast

Eesmärk, struktuur ja kasutusvõimalused

Kaidi Tamm,
Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus

Kestliku ja kvaliteetse ruumiplaneerimise tööriistakast

1. Protsess ja eesmärgid
2. Tutvustus: praegune seis
3. Tööriistakasti kasutus ja rakendusvõimalused
4. Perspektiiv

1. Protsess

- Uurimisprojekt: 2023 augustist 2024 detsembrini kolmes faasis, sh kontseptuaalne faas, arendusfaas ja testfaas.
- Esmane versioon (testitud prototüüp) avalik jaanuari lõpust 2025.
- Uurimisrühm: Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus (juhtpartner), Hendrikson DGE ja Liikuvusagentuuri esindajad
- Tellija: esmalt Rahandusministeerium (Grišakov), hiljem Regionaal- ja põllumajandusministeeriumi (Oidjärv ja Levald).
- Kvaliteedikontroll: seotud institutsioonide esindajatest koosnev projekti juhtrühm, pluss rahvusvaheline nõuandev kogu.

Tamm, K., Tool, B., Rehema, M., Metspalu, P., Kalle, H., Kalvo, R., Rannala, M. (2024). Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakasti projekti lõppraport. SEI Tallinn, Hendrikson DGE, Liikuvusagentuur.

1. Eesmärgid

- Luua süsteemse abivahendite kogum, et toetada kestliku ja kvaliteetse elukeskkonna arengut kooskõlas strateegia „Eesti 2035“ ja teiste oluliste riiklike ja rahvusvaheliste dokumentide ja eesmärkidega.
- Luua sidus ja lihtsalt kasutatav tööriistakast, et edendada tõenduspõhiste praktikate kasutamist otsustusprotsessides.
- Lihtsustada planeerijate tööd, tehes asjakohased materjalid ühelt platvormilt mugavalt leitavaks.
- Võimestada planeerijaid, pakkudes tuge ja teadmisi erineva tausta ning kogemustepagasiga spetsialistidele kestlikkusaspektide kaalutlemisel.
- Luua ühine arusaam ja keelekasutus kvaliteetsest ja kestlikust ruumiloomest rääkimiseks spetsialistidele üle Eesti.
- Ühtlustada planeeringute taset ja tagada tasanditevaheline sidusus.
- Esmane sihtrühm planeerijad, teisene poliitikud (teadlikkuse tõstmine).

2. Tutvustus

Tööriistakast kujunes:

- kohalike ja rahvusvaheliste dokumentide ja strateegiate analüüsi,
- kohalike ekspertide vajaduste väljaselgitamiseks läbiviidud 3 fookusgrupi intervjuude tulemuste,
- tellija, juhtrühma ja rahvusvahelise nõuandva koguga läbi viidud valideerimisringide ja arutelude tulemuste,
- projektitiimi eksperthinnangu tulemusel.

2. Tutvustus: definitsioon

Analüüsi tulemusel kujunes Eesti konteksti sobiv kestliku ja kvaliteetse elukeskkonna definitsioon 9 keskse teemaga:

Kestlik ja kvaliteetne elukeskkond on multifunktsionaalne ja kohandatav, turvaline, võrdseid võimalusi pakkuv, kergesti ligipääsetav, ressursse säästev ja majandustegevuse kestlikku arengut soodustav, positiivse keskkonnamõjuga, sh kliima- ja elurikkuse eesmärke toetav, pärandit väärtustav, esteetiliselt meeldiv ja kuuluvustunde teket soodustav.

Kestlik ja kvaliteetne elukeskkond hõlmab nii looduskeskkonda kui ka inimese kujundatud keskkonda ja selle tähendus võib olla ajas muutuv ja erinevates piirkondades erinev, sõltudes kohalike inimeste vajadustest ja ootustest.

Kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakast

Tööriistakast on süsteemne abivahendite kogum, mis lihtsustab kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimist Eestis, toetades planeerijaid kestlikkusaspektide kaalutlemisel, aidates ühtlustada planeeringute taset ja tagada tasandite vaheline sidusus. Tegu on elava, areneva ja täieneva platvormiga. 2024. aasta lõpuks valmis selle esmane baasversioon (testitud prototüüp).

[Teemade juurde](#) >[Kontrollküsimuste juurde](#) >

Kestliku ja kvaliteetse elukeskkonna määratlus

2. Tutvustus: struktuur

9 kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise keskset teemat

Multifunktsionaalne

Turvaline

Võrdseid võimalusi pakkuv

Ligipääsetav

Positiivse keskkonnamõjuga

Pärandit väärtustav

Ressursse säästev

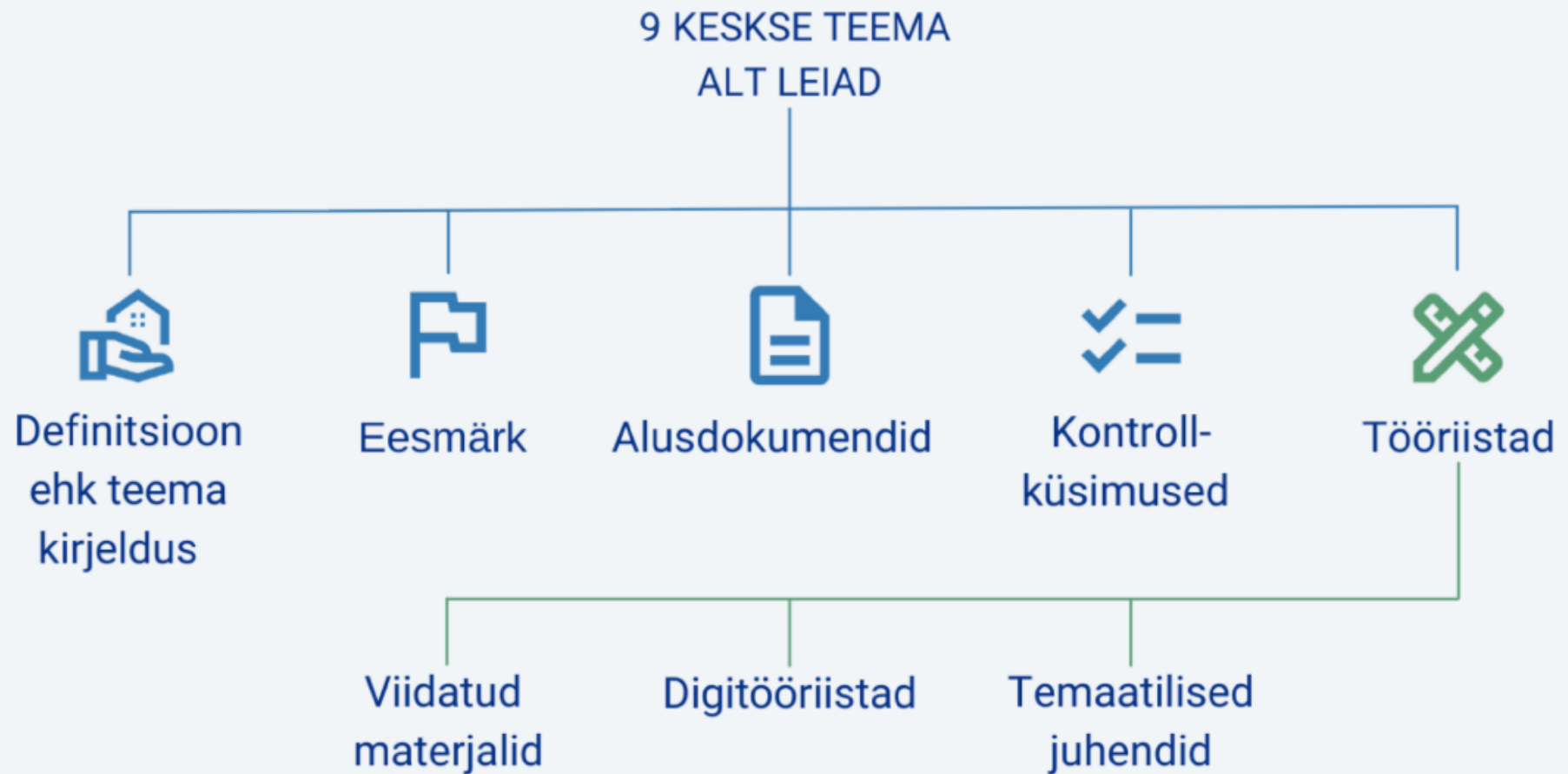
Esteetiliselt meeldiv

Kuuluvustunnet tekitav

2. Tutvustus: struktuur

2. Näide: multifunktsionaalsus

KOOLITUSED

RUUMILINE PLANEERIMINE

ÕIGUSAKTID JA KOHTULAHENDID

JUHENDID JA UURINGUD

DIGIARENDUSED

KÜSIMUSED JA SELGITUSED

HOME > TÖÖRIISTAKAST > TÖÖRIISTAKAST: MULTIFUNKTSIONAALNE

Multifunktsionaalne

TEEMAD

Multifunktsionaalne

Turvaline

Võrdseid võimalusi pakkuv

Ligipääsetav

Positiivse
keskkonnamõjuga

Pärandit väärtustav

Ressursse säästev

Esteetiliselt meeldiv

Kuuluvustunnet tekitav

Multifunktsionaalsus tähendab maakasutuse mitmeotstarbelisust, mis võimaldab kodukoha läheduses pakkuda sotsiaalseid ja äriteenuseid, tagab võimalikult paljude ökosüsteemi teenuste toimimise ning pakub võimalust veeta vaba aega (sh vabas õhus). Oluline on ka töökohtade olemasolu kodukoha läheduses. Head lahendust saab lihtsasti ja ressursse säästvalt kohandada vastavalt muutuvatele ühiskondlikele, looduslikele ja majanduslikele tingimustele.

EESMÄRK

Mõeldes läbi planeeringulahendust, peab kavandatav maakasutus olema mitmeotstarbeline ja arvestama erinevate teenustega kodukoha läheduses jalutuskäigu või rattasõidu raadiuses (vt ka [ligipääsetavus](#)), kui kasutajate hulk seda võimaldab. Igas planeeringus tuleb arvestada võimalikult paljude ökosüsteemi teenuste toetamisega. Samuti peab planeeringutes toetama kohandatava ja tulevikukindla taristu ja hoonete ning innovatsiooni soodustava keskkonna arendamist.

KONTROLLKÜSIMUSED

2. Multifunktsionaalsus: kontrollküsimused ja tööriistad

Esteetiliselt meeldiv

Kuuluvustunnet tekitav

KONTROLLKÜSIMUSED

Kontrollküsimused on suunavad ning aitavad kaalutleda üld- ja detailplaneeringu kestlikkust ja kvaliteeti, ent ei anna planeeringule kvantitatiivset hinnangut. Küsimused on kasulikud eelkõige planeeringu algatamise etapis. Lugemise lihtsustamiseks on küsimused jaotatud keskkonna, sotsiaalmajanduslike ja kultuuriliste aspektide alla. [Kontrollküsimuste alalehel](#) saab küsimustega tutvuda teemade lõikes ning need interaktiivseks täitmiseks alla laadida.

ÜLDPLANEERING

DETAILPLANEERING

Kontrollküsimused (21)

TÖÖRIISTAD

JUHENDID

[Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine ja loomine](#)

Juhendmaterjal annab suuniseid ligipääsetavuse tagamiseks erivajadustega inimestele

EESTI ARHITEKTIDE LIIT JT / 2012

JUHENDID

[Tühjeneva elukeskkonna kohandamise juhend](#)

Kohalikule omavalitsusele ruumilise kahanemise ilmingute, eelkõige eluhoonete tühjenemise, prognoosimiseks ning kaardistamiseks.

JUHENDID

[Hooneosade näidislahendused](#)

Restaureerimisprojektide koostamise hõlbustamiseks on Muinsuskaitseamet lasknud näidistena välja töötada hooneosade arhitektuurseid- ja insenerilahendusi, mida saab projekteerimisel eeskujuna kasutada.

2. Kontrollküsimuste alaleht

HOME > TÖÖRIISTAKAST > TÖÖRIISTAKAST: KONTROLLKÜSIMUSED

Kontrollküsimused

Kontrollküsimused toimivad suunavate küsimustena, mis aitavad kaalutleda üld- ja detailplaneeringu kestlikkust ja kvaliteeti. Siia on koondatud kõik Tööriistakasti projektis loodud kontrollküsimused. Kasutusmugavuse huvides on küsimused jaotatud keskkonna, sotsiaalmajanduslike ja kultuuriliste aspektide alla ning on esitatud teemade katvuse osas kahanevas järjekorras.

Projekti esimeses pooles töötas tööühm mõõdikute ja indikaatoritega, kuid planeeringute kontekstuaalset loomust arvestades jõuti pärast põhjalikke arutelusid üksmeelele, et pakume praeguses etapis välja suunavad kontrollküsimused, mis ei anna planeeringule hinnangut, vaid suunavad kestlikumate lahenduste kasutusele.

Interaktiivseks täitmiseks on küsimused võimalik Wordi failina alla laadida ja täidetud versioon salvestada.

TÖÖTA KONTROLLKÜSIMUSTEGA WORDI FAILIS:

Laadi kontrollküsimused alla

Tööriistakasti projektis välja töötatud kontrollküsimused on rakendatavad **planeeringu algatamise etapis**, ent nende juurde tagasipöördumine ja üle kontrollimineka võib tulla kasuks ka planeeringu eskiisi või kooskõlastamise etappides.

Iga küsimuse juures on toodud välja ka asjakohane planeerimistasand või -tasandid (vastavalt üld- ja/või detailplaneering), samuti teemad, mille kaalutlemisel küsimus kasulik on. Teemad on selliselt välja toodud selleks, et vähendada küsimuste korduvust ilma olulisi seoseid kaotamata.

2. Kontrollküsimuste alaleht

KESKKONNA ASPEKT

Kontrollküsimused (13)

SOTSIAALMAJANDUSLIK ASPEKT

Kontrollküsimused (22)

KULTUURILINE ASPEKT

Kontrollküsimused (8)

2. Multifunktsionaalne - tööriistad

KOOLITUSED

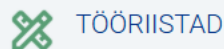
RUUMILINE PLANEERIMINE

ÕIGUSAKTID JA KOHTULAHENDID

JUHENDID JA UURINGUD

DIGIARENDUSED

KÜSIMUSED JA SELGITUSED

JUHENDID

[Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine ja loomine](#)

Juhendmaterjal annab suuniseid ligipääsetavuse tagamiseks erivajadustega inimestele

EESTI ARHITEKTIDE LIIT JT / 2012

JUHENDID

[Tühjeneva elukeskkonna kohandamise juhend](#)

Kohalikule omavalitsusele ruumilise kahanemise ilmingute, eelkõige eluhoonete tühjenemise, prognoosimiseks ning kaardistamiseks.

RAHANDUSMINISTEERIUM JT/ 2020

JUHENDID

[Hooneosade näidislahendused](#)

Restaureerimisprojektide koostamise hõlbustamiseks on Muinsuskaitseamet lasknud näidistena välja töötada hooneosade arhitektuurseid- ja insenerilahendusi, mida saab projekteerimisel eeskujuna kasutada.

MUINSUSKAITSEAMET / 2024

JUHENDID

[Rohevõrgustiku planeerimisjuhend](#)

Juhend annab suunised rohevõrgustiku käsitlemiseks kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes ning kajastab olulisemaid planeerimise põhimõtteid ka teiste planeeringuliikide jaoks.

KESKKONNAAGENTUUR, HENDRIKSON DGE / 2018

JUHENDID

[Kliimakindlate üldplaneeringute koostamise juhend](#)

Juhend annab ülevaate Østerbro kliimakindla naabruskonna loomise kohta. Tutvuda saab ühtse, rohelise ja kliimamuutusega kohanenud naabruskonna visiooniga ja projekti joonistega ning leida teavet selle kohta, kuidas esimesed kliimamuutustega kohanemise projektid on saanud visioonist tegelikkuseks.

HOFOR JT / 02.11.16

JUHENDID

[Kliimakindlate linnade programm](#)

Vastupidavate kogukondade suunas liikumiseks pakub ICLEI sihipäraseid juhendeid ja praktilisi töövahendeid, toetab linnu ja linnapiirkondi kohanemisstrateegiate ja tegevuskavade väljatöötamisel ning nende integreerimisel planeerimisprotsessi, et parandada linnade võimet kaitsta kodanikke kliimamuutustest ja inimtegevusest tingitud ning looduslike tagajärgede eest. Programm koondab temaatilised uudised, mida uuendatakse regulaarselt, andes lugejatele ülevaate valdkonna viimastest arengutest.

ICLEI

2. Multifunktsionaalne - alusdokumendid

ALUSDOKUMENDID

Strateegia "Eesti 2035"

Planeerimisseadus

Üleriigiline planeering "Eesti 2030+"

Teenuste, haridusasutuste ja töökohtade kättesaadavuse tagav toimepiirkondade sisene ja omavaheline sidustamine kestlike transpordiliikide abil.

Linnasisesed rohevõrgustikud tuleb siduda ümbruse haljasalade, metsade jt looduslike alade, linnalähedaste puhke- ja sportimispaikadega. Rohevõrgustiku sidusus ja maastikuväärtuste hoidmine.

Loe rohkem

Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035

Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030

Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu

3. Senine kasutus

Planeerimine.ee 30 päeva külastuste lõikes aprill-mai oli Tööriistakast 201 külastusega 5. alaleht.

Top Posts/Pages		
1.	(not set)	2,546
2.	Avaleht - Planeerimine.ee	990
3.	Korduvad küsimused - Planeerimine.ee	548
4.	Menetluse skeemid - Planeerimine.ee	285
5.	Planeeringute andmekogu - Planeerimine.ee	263
6.	Tööriistakast - Planeerimine.ee	201
7.	Kohaliku omavalitsuse planeeringud - Planeerimine.ee	164
8.	Planeeringute andmekogu juhendid - Planeerimine.ee	127
9.	Juhendid ja uuringud - Planeerimine.ee	121
10.	6.4.2. PROJEKTEERIMISTINGIMUSED - Planeerimine.ee	78
View Full Posts/Pages Report		Show 10 25 50

3. Senine kasutus

- 5 kuud, jaanuar-mai 2025
- Tööriistakasti on tutvustatud kahele ruumilooma koolitusgrupile Paides ja Tartus. Vastuvõtt on olnud üldiselt positiivne, pooled osalejatest olid eelnevalt tutvunud.
- Tööriistakast on aidanud paremini siduda turvalisuse teema käsitlest PPA Turvalise ruumilooma projektis. Juunis -> tagasiside Tööriistakasti täiendamiseks.
- Tööriistakastile kui kaalutlusvõimalusele on viidatud üleriigilise planeeringu asustuse arengustsenaariumite koonduringus ja ka maa- ja mullakasutuse, sh maahõive TA projekti raames tehtud ülevaatetöö „Maa- ja mullakasutuse, sh maahõive otsuseid toetava juhtimissüsteemi loomise jaoks tausta ja tervikpildi loomine“ aruandes.
- Tööriistakasti võimalustest on olnud juttu ka Tänavagiidi koostamise juht- ja töörühmas.

3. Täiendav materjal teadlikkuse tõstmiseks

JUHEND OTSUSTAJATELE

Sissejuhatav: mis on kestlik ja kvaliteetne elukeskkond | 6 lk

Sissejuhatav tutvustus on suunatud poliitikutele ja teistele huvigruppidele, kellega planeerija koostööd teeb nende teadlikkuse suurendamiseks ja koostöö hõlbustamiseks.

SEI Tallinn / 31.12.24

Lae alla PDF >

3. Senine kajastus

ARHITEKTUUR

Planeerija tööriistad

Hiljuti avalikustati kestliku ja kvaliteetse ruumi planeerimise tööriistakast, mille leiab majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi veebisaidilt planeerimine.ee.

Merle Karro-Kalberg

14. III 2025

Vaatamisi 680

6 minutit

<https://keeljakirjandus.ee>

Vaata lisaks

Ruum näitab, kas inimesest hoolitakse

Tõnis Arjus: „Üle riigi on palju ägedaid ideid, aga asjaosalised ei saa sageli omavahel kokku. Riigiarhitekti institutsioon saab olla lõimija rollis.“

<https://www.sirp.ee/planeerija-tooriistad/>

4. Perspektiiv

Tööriistakast on elav, arenev ja täienev platvorm. Hetkel on kasutuses selle esmane baasversioon.

Külastage Tööriistakasti, kasutage seda oma töös ja projektides, andke tagasisidet ning osalege selle edasises arendamises 😊

Aitäh!

Kontakt:

kaidi.tamm@sei.org

